

SAMBAND

No. 32 Dec. 1910

"Samband", — fortsættelse af kvartalskriftet Valdris Helsing — udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelagenes formaal og arbejde for deres fremgang og trivsel. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af Samband Publishing Association, Minneapolis, Minn.

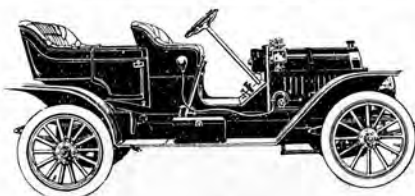
Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen,
Stillwater, Minn.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Application for reentry as second-class matter at the post office of Minneapolis, Minn., pending.

Unit
Power
Plant.
Keeps
Oil in—
Dirt
out.

No Hill
too
Steep,
No
Sand
too
Deep.

Don't buy an Automobile until you have seen the

JACKSON

DURABILITY—RELIABILITY—ECONOMY

Best medium priced car made.

Write to us today or call on us when in the city.

Jackson Motor Company,

228 - 5th St. North, - Minneapolis, Minn.

CARL RAUGLAND

PIANOER og ORGLER

Ikke for at vise frem noget billede, men for at faa tilladeise til at henlede Deres opmerksomhed paa vort store lager af instrumenter, da det vil interessere enhver musikelskende.

Skriv efter vor katalog og nævn hvad som ønskes, piano, pipeorgel, kapelorgel eller husorgel. Nævn "Samband".

Northwestern Music House,

220 - 2nd Ave. S., Minneapolis, Minn.

THE SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION

bestaar af en 8, 10 mænd som har tegnet sig for penge til et fond, for at sikre "Samband's" udgivelse indtil man faar skriftet saavidt udbredt at det bærer sig selv. Embedsmænd for S. P. A. er A. A. Veblen, president and manager; O. A. Hain, secretary and treasurer, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Alt bladet vedkommende bør sendes til

A. A. Veblen,
Stillwater, Minn.

Samband

(continuation of Valdris Helsing)

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelaag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelaag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

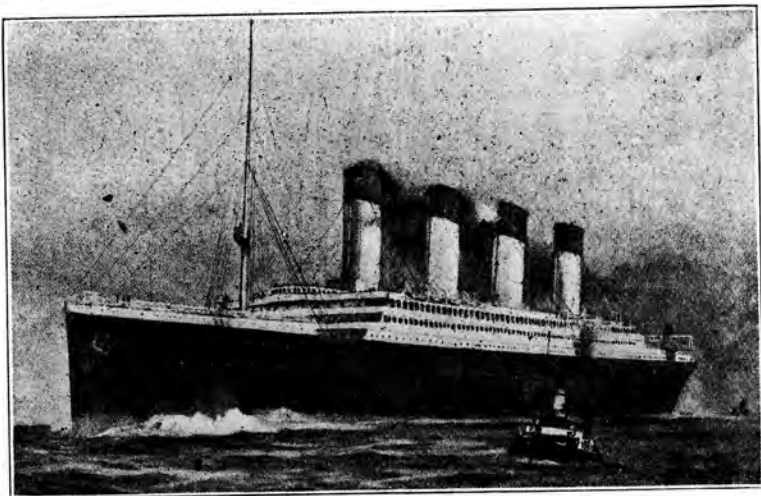
Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

Manager and editor:

A. A. Veblen,
Stillwater, Minn.

INDHOLD AF NO. 32, DECEMBER, 1910:

	Side
Fra bestyreren.....	33
Forhandling om norsk tidsskrift.....	34
Arkiv for bygdelaagene. Prof. E. Kr. Johnsen.....	35
Billede af Reinli kirke.....	39
Barndoms- og ungdomserindringer fra Reinli Ole Jorgens	39
Nye bilæte af folkelive i Valdres. Hallvard Berg.....	46
Fra den nyere norske skjønliteratu. Juul Dieserud.....	50
Beretning om amerikareisen i sekstiaarene. G. J. Anderson	57
Far, bedstefar og oldefar. G. G. Engen.....	59
Udaf brevene.....	62

The White Star Line

NEW YORK—LIVERPOOL via Queenstown

BALTIC.....	23,876 Tons
CEDRIC	21,035 "
CELTIC	20,904 "
ARABIC.....	15,801 "

BOSTON—LIVERPOOL via Queenstown

CYMRIC	13,096 Tons
ZEELAND.....	11,904 "

MONTREAL—QUEBEC—LIVERPOOL

*LAURENTIC.....	14,892 Tons
MEGANTIC.....	14,878 "

All Twin-Screw Steamers.
*) Triple-Screw Steamer.

NEW YORK—PLYMOUTH—CHERBOURG SOUTHAMPTON

*OLYMPIC.....	45,000 Tons
**TITANIC.....	45,000 "
ADRIATIC.....	25,000 "
OCEANIC.....	17,274 "
MAJESTIC.....	10,147 "
TEUTONIC.....	10,000 "

NEW YORK and BOSTON to the MEDITERRANEAN

CEDRIC	21,035 Tons
CELTIC.....	20,904 "
CRETIC.....	13,517 "
CANOPIC	12,097 "
ROMANIC.....	11,394 "

*) Launched.
**) Building.

AVERAGE TONNAGE OF THE WHITE STAR LINE STEAMERS
IS GREATER THAN THAT OF ANY OTHER
STEAMSHIP COMPANY

O. E. BRECKE.

NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 120 SO. 3RD ST., MINNEAPOLIS, MINN.

“Samband” er tilegnet bygdelaagbevægelsen og anlagt paa at fremme bygdelaagernes fremgang og trivsel. Det er desuden et blad for god og folkelig læsning, især i retning af historie, sagn og skisser fra folkelivet baade i Norge og Amerika.

Paa det møde af repræsentanter fra bygdelaagene, som blev holdt i Minneapolis 15de november sidstleden, enedes man bl. a. om at faa sagen om fælles blad for laagene lagt frem paa deres næste stevner (sommeren 1911) og det besluttedes ogsaa at henstille til de forskjellige laag, at de da vælger repræsentanter til at udgjøre en fælleskomite til at forhandle om udgivelsen af et fælles organ.

Paa opfordring forklarede redaktøren “Samband”'s maal og dets udgiveres hensigt, at gjøre det til talsmand for bygdelaagsagen. De tilstedeværende bygdelaagembedsmænd lovede ham venlig at stille til hans raadighed navn og adresser fra laagernes medlemslister, saa at prøver af bladet kan bli sendt til dem.

Et stort tal navn er da meddelt os, og prøveeksemplarer blir nu sendt disse medlemmer og venner af de forskjellige bygdelaag, med indbydelse til at abonnere paa “Samband” og læse det, indtil bygdelaagene faar forhandlet og kommet til endeligt resultat med hensyn til fælles organ for laagene. Saa kan “Samband” da afløses af det oprettede fællesblad; eller det kan, som vi haaber, selv bli antaget som officielt organ paa saadanne betingelser, som findes passende og paa-krævet.

Omfatter De sagen med velvilje, og vil De bli kjendt med bladet og sætte Dem ind i bygdelaagbevægelsens væsen og fremskridt, saa udfyld nedenstaaende blanket.

Til udgiveren af “Samband”:

For vedlagt **en dollar** bedes “Samband” sendt et aar til

(Navn).....

(Post office).....(Stat).....

(Angiv husnummer i by).....

Kjøb helst “money order” til forsendelse. Send saa det hele til

A. A. Veblen,
Stillwater, Minn.

Samband.

No. 32

December

1910

Fra bestyrelsen.

Prøvehefter af no. 31 jendtes til flere hundrede adresser. Vi haaber, at de blir læst, og saa omjendt til naboer og venner, saa de rækker det størst mulige antal læsere. Vi tør haabe, at de, som har faat disse eksemplarer, gjør os den antydede tjeneste. Men for at bli rigtig kjendt med bladet, bør man ta det en tid regelmæssigt. Vi vil gjerne opnaa at faa „Samband“ udbredt blandt bygdelagsfolkene, saa at de blir kjendt med dets formaal og indhold, saavidt at de kan dømme om det bør understøttes blandt bygdelagene. Gindes det at svare nogenlunde til hensigten, saa tror vi, det vil lette opgaven med at faa et fælles organ oprettet eller antaget. Vi haaber, at „Samband“ maa bli antaget som fællesblad, naar lagene blir færdige til at handle.

Vi vil udtrykkelig fremhæve, at „Samband“ paa ingen maade vil hindre eller hemme de specielle bygdelag organer, som nu udgives, eller dem, som maatte oprettes, enten det er i form af kvartalsfrifter, aarbøger, eller andre skrifter. Vi tror at, ved siden af et fælles skrift, vil ethvert lag omtrent trænge etslags eget tidsskrift eller i det mindste at udgi beretninger og andre leilighedsfrifter.

Forhandling om norsk-amerikansk tidskrift.

Det norske Selskab holdt aarsmøde i Minneapolis 10de december, om formiddagen. Eftermiddag holdt selskabet for december, om formiddagen. Eftermiddag holdt Selskabet for Lemmer var indbudt som gæster. Referater fra begge møder har staaet i de norske aviser; men vi nævner her den sag som behandlede ved slutten af sidstnævnte møde. Det var emnet, „et norsk-amerikansk tidskrift," som indledes af et meget greit foredrag ved redaktør Waldemar Ager fra Eau Claire. Han talte opmuntrende for saadant et tidskrift og mente at det kunde bære sig finansielt, især dersom interesserede, barmhjertige mænd i førstningen tager sig af det og skriver for det uden godtgjærelse. Professor D. G. Risted fraergus Falls talte derpaa videre for sagen. Han mente, et saadant tidskrift bør støttes af en værdig organisation og styres af folk, der besidder de rette betingelser derfor, indbefattende færdighed i sproget. Han nævnte visse foretagender i retning af tidskrifter, deriblandt „Samband," men udtalte sig ikke bestemt til fordel for nogen af disse.

Paa opfordring redegjorde redaktøren for „Samband" kortelig for dette blads program og formaal, især da som tolf for bygdelagsagen og som et skrift for de jævne, „almindelige" norsk-amerikanere.

Forslag blev fremsat om at referere sagen til en komite bestaaende af bestyrelserne for det Norske Selskab og Selskabet for norsk Sprog og Kultur. Saa blev det hævdet, at bygdelagene burde ha representation paa denne komite, og det foresloges at „Sambands" redaktør tilsættes komiteen som saadan. Derimod blev indvendt at han ikke kan representere bygdelagene, da han ikke af dem er bemyndiget til noget saadant hverv, og denne indvendingens gyldighed var vist fuldt erkjendt.

Men det oprindelige forslag blev dog ved afstemning ændret derhen, at sagen om et norsk-amerikansk tidskrift henstilles til en komite bestaaende af de to nævnte bestyrelser og Prof. N. A. Wehlen, og i den form blev det antaget.

Arkiv for bygdelagene.

I de sidste aar har vi oplevet et stort omslag i stemningen ligeoverfor alt norsk blandt vort folk herover. Det er ikke længe siden en stor del norske, især i byerne, skammede sig over at være norske, og der er vel en flok igjen af dem endnu, som ikke er kommet længer, men tallet af dem blir dog færre for hvert aar som gaar.

De fleste af dem, som var udbandret fra Norge, tænkte nok i Kjærlighed paa sit barndomshjem, men størsteparten var kommet fra jmaa forhold og opvokset i fattige kaar. De havde seet lidet af landet udenfor bygden de kom fra, og for den ældre slegts vedkommende havde de heller ikke i skolen lært stort om sit fædreland. Det meste de havde at fortælle den nye slegt, som voksede op herover, blev mest om hvor trangt det var i Norge, hvor meget ondt de havde lidt, osv. Det er ikke at undres over, at den slegt, som aldrig havde seet det gamle land maatte faa underlige forestillinger om forholdene der. Norge var et fattigt, lidet land borte i en affrog af verden.

At det norske folk havde et adelsmerke som faa andre kan opvise magen til, nemlig en gammel national kultur, tænkte faa over, og mange vidste det ikke engang.

Hadde ikke kirken holdt vort folk samlet og taget vare paa den religiøse og nationale arv i disse aar, vilde vort folk været spredt for alle vinde. Men kirken har været en stormagt blandt vort folk. Den har holdt folket samlet og skaffet det kirker og skoler. Den har villet bevare arven fra det gamle land

for den slegt, som vokser op her. Og i dette arbejde har den haft en mægtig støtte i den norske presse herover. Den har baaret daglige og ugentlige bud ud til vort folk i by og paa land, og har nedlagt et arbejde af overordentlig betydning for vort folk. Naar kirken og pressen gaar sammen kan der udrettes meget godt, og den norske presse fortjener sin andel af æren for at vi norske herover staar hvor vi staar.

I de sidste aar har vi oplevet at faa se, at man har faaet en større forstaaelse af at de baand, der binder os norske herover sammen med folket i hjemlandet endnu er ganske stærke, og at de bør holdes vedlige, at det vilde være et tab for os alle, om de skulde skjæres over.

Mange omstændigheder har bidraget hertil. Vort folk herover er kommet i bedre økonomiske faar. Skaren af dem som reiser til Norge paa besøg blir større og større aar for aar. Naar de kommer tilbage igjen har de altid noget at fortælle, og der knyttes nye baand mellem det gamle land og de norske herover. Vore norske blade indeholder en masse korrespondancer fra alle kanter af Norge. Selv den amerikanske presse har af og til et godt ord om det norske folk. Og vi er nu kommet saa langt, at det norske sprog er knæsat i højskolerne og har faaet sin lærerstol ved universiteterne. Alle munnar drar.

End i denne bevægelse er bygdelagene kommet og har tilført den ny kraft. Det var Valdriisen, som her viste os vei. Og denne tanke, at sambygninger skal samles til lag, har grebet sterkt om sig. Mange lag er allerede dannet og flere vil komme efter. Denne bevægelse kan bli af stor betydning for vort folk.

Tanken som ligger til grund for den er udmerket og saa naturlig. Svad er vel rimeligere end at sambygninger samles. De har jo meget, som knytter dem sammen allerede til at begynde med. Der kan være slegtiskab og venstak eller fælles

minder. De saa de samme fjeld og de samme fjorde, havde nogenlunde samme livsvilkaar. De har straks noget de kan snakke om, noget de sammen interesserer sig for. Saa var der et eller andet i hjembygden, man gjerne vilde hjælpe til med, osv. Saaledes er bygdelagstanken opstaaet og den vil gro.

Men disse lag maa sætte sig større maal end bare det at samles til møder, hvor man kan træffe hverandre og ha hyggelig snak eller sende til hjembygden en slump penge.

Der er ogsaa andre baand at tage vare paa og endnu kan meget reddes fra at gaa tabt. Der er endnu ikke gaaet længer tid end at de fleste slegter kan føre sine slegtsforbindelser tilbage til hjemstedet. Nu skulde slige historiske og biografiske oplysninger nedtegnes og bevares, saa man kunde følge slegts-tablerne. Der er breve, dokumenter, beskrivelser af forhold herover eller i hjembygden, oplysninger om personer, billeder af personer og steder herover og i hjembygden, der kan tjene til at kaste lys over slegternes historie og faar, i bladene staar der ret som det er ting, som burde bevares. — Begynder man ikke engang at samle saadant, blir det snart for sent og en masse betydningsfuldt stof, der kan fortælle om vort folks stilling og faar i dette land vil gaa tabt.

Nu er alt saadant spredt rundt i de tusen hjem, en mængde er gaaet tilgrunde, men meget er dog igjen.

Der har bygdelagene en stor opgave. De har interesse hver for sine strøg og kan bedre end nogen anden holde rede paa udbandringsstrømmen og knytte baandene sammen saa kommende slegter kan faa vide, hvor deres fædre er kommet fra og følge slegten's gang. Man ser hvor store vanskeligheder de har allerede nu som vil prøve at skrive vort folks historie.

Endog er her en masse stof af stor betydning bevaret, men det er paa private hænder og staar derfor i stor fare for at gaa tabt, og er det noget man vil vide, ved man ikke, hvor man skal

henvende sig eller hvem der maatte sidde inde med oplysninger.

Derfor burde nu alt saadant som kan være af interesse samles. Og her kan bygdelagene gjøre meget. Et saadant samlingsarbejde er til dels allerede begyndt; det burde fortsættes og fremmes. Forhaabentlig vil bygdelagene ta sig af sagen mer og mer, de kan her gjøre det norske folk en stor tjeneste.

Men tanken tror jeg bør føres et skridt længer frem ogsaa.

De mange bygder udgjør tilsammen det norske folk, saa burde ogsaa bygdelagene lægge sine samlinger sammen, saa den, der ønsker oplysninger om vort folk, vidste hvor han skulde henvende sig, og der kunde finde, hvad han ønskede.

Om tanken blir optaget af lagene, blir det vistnok sekretæren for hvert lag, til hvem alt saadant blir sendt. Men sekretærene veksler og er spredt rundt i det store nordvesten, saa det blir besværligt at holde rede paa, hvem det er, og hvor vedkommende er at finde. Desuden, om ulykken er ude, kan hele samlingen komme bort eller ødelægges ved brand. Derfor burde alle disse samlinger være at finde paa et sted, i et fælles arkiv, hvor de kunde ordnes og sikkert opbevares.

Det bedste sted i saa henseende vilde være Minnesota Statsuniversitetet. Tvillingbyerne er det centrale sted for vort folk og det er ikke umuligt, at denne institution vilde stille sig imødekommende ligeoverfor en saadan anmodning. Professorens i norsk vil vist ta sig af sagen og i den norske afdeling af biblioteket vilde man finde rum for trykte bygdebeskrivelser og saadanne bøger, der kan tjene til oplysning om vort folk.

Jeg tror ogsaa at mænd som sidder inde med større eller mindre samlinger af den her nævnte art, vilde være villige til at udlevere dem, naar de vidste at de vilde bli opbevaret paa et sikkert sted, hvor de var let tilgængelige.

De her fremsatte tanker kom jeg til at nævne for Prof. Beblen for en tid siden. Han havde ogsaa gaaet med lignende

tanke og han anmodede mig om at lægge dem for fællesmødet den 15de november. Saa skede ogsaa og mødet ydede tanken sin tilslutning. Efter anmodning fremlægger jeg dem herved for „Sambands“ læsefreds.

Det er nu en god tid til at tage fat paa dette arbejde. Vilde bygdelagene ta sig af sagen ved de møder, der holdes fremover vaaren og sommeren, turde vi ha faaet istand et norsk arkiv til 1914.

Noget burde gøres.

E. Kr. Johnson.

Reinti Kirke. Fotografi fra Sommeren 1903.

Barndoms- og ungdomserindringer fra Reinti.

Af D. Jørgens.

Saa ofte min tanke i erindringen ser min fødebygd, da ser jeg den gamle veirsurede kirke saasom den stod og endnu staar midt i bygden. Jeg var ikke født, da der lagdes skiffersten paa taget, men min mor talte ofte om den tid, da den havde tjærebræet spaantag. Sunn ja, hun var tidt med de andre byg-

dens børn og legte paa kirkegaarden, og indved væggen, under taget, fandt de smaa, blanke klumper beg, som af tjæren paa taget ved solhede var blevet til beg. For vort barnebegreb stod den lille kirke som et storværk af byggekunst, og naar vi saa op til toppen af taarnet, op til fløien og hanen, da tænkte vi, at det var ingen hverdags-reinling som kunde sætte op sligt. Vi tænkte helst at disse kirkebyggere brugte ukjendte jættekræfter for saadant arbejde. Og mange var de sagn i bygden, som fortalte at kirkebyggerne kunde tvinge uhyrlige magter til at hjælpe sig med saadant som menneskemagt ikke kunde udføre.

Kirkebyggerne maatte ofte jætte baade sjæl og legeme i pant for jætteearbejder, som tidt maatte udsjæres i bygning af kirker. Jætterne arbejdede aldrig om dagen i solens lys, men om natten, og bygdefagnene beretter mange haarreisende historier om disses natarbejde. Da øvre Reinlis kirke var færdig til brug samlede folket sig i den, at lære kristentro, og medens presten stod paa prædikestolen, hørtes en stærk lurtone, som jylde kirken med saa stærk klang, at folket ikke kunde høre prestens ord. De sprang ud af kirken for at se den, som kunde blæse saa henrivende vakkert. Da stod der en uhyre stor menneskestikkelse paa den høieste tinde paa Langeberg, og blæste i lur en ren og vakker laa. Sagnet siger, at luren tone var saa harmonisk og gribende at alle, som hørte den, lærte laatten og aldrig glemte den. Denne lurtone, som altid kaldtes Langebergslaatten, sang far og mor i Reinli til sine børn som vuggefang; og i bryllup og festlige sammenkomster fik man altid høre Langebergslaatten spillet af spillemanden og den kaldtes da „Dyarlaa.“ Den brugtes til mellemspil, det er, at høre paa, som Dyarlaa betyder.

Da presten kom ud og fik se jætten, (paa Reinlingsmaal kaldes disse storjætter for jager) da bød han den at fare bort,

men den haanede presten med den haand, som ikke holdt i luren. Da opdagede flokkeren, at presten havde forglemt sit messjekors, og straks fik presten forjet paa og bød da jageren at fare bort. Den maatte lyde; men før den forsvandt tog den en stor sten og hævede den i retning mod kirken, og den var saa stor, at havde den naaet kirken, havde den slaaet denne istykker. Da presten saa jagerens haand og stenen, løftede han sin arm og forjet til beskyttelse, og derved faldt stenen til jorden paa Sagvolden, nær elven, og en af de store stene som ligger der, kaldte de gamle for jagerstenen i mine barneaar.

Dette navn jager var ikke en almindelig benævnelse for huldrefolk, eller som de ogsaa kaldtes, de „uhyrlige“; men man mente at jagerbefolkningen var uhyre naturkræfter i store menneskestikkelser, som kunde rive isjunder stenklippen og grøfte jord og fjeld til diger for floder, elve og bække at flyde i. Og at lave tjærn var deres leg, for deri at bade sig, og derfor kaldtes elve og indsjøer laug. Endog i Skotland synes navnet laug at ha været brugt om vand, især tjærn, som der endnu kaldes lochan. Det er ogsaa antageligt at jager og Wgir er det samme navn. Dette Wgir-Nøtunelement var stormenes magt paa sjøer og havet.

Reinlis kirke blev, som fortalt, bestjærmet fra jagerens vrede og had imod den og kristentroen, og stod som den var bygget 1157 uforandret, især indvendig, til aar 1850. Da kom et uheldigt raseri over Reinlis folk, som gjorde at de rev ned kirkens indredning, stole, alter og prædikestol. Og de gamle vinduer, hvis ruder var fastede med bly istedetfor lit, reves ud og kastedes bort som værdiløse jager. De nye, som jattes istedet, var ikke meget større. De gamle bænke reves ned, kirkestole efter fattig tilstand indjattes. Den gamle prædikestol blev ogsaa revet ned og givet til gamle Tørenola i Bakkene, som brugte den som kornbunge saalænge han levede.

Alttertablen sagedes tværsorer, og bagom ruinerne af denne byggedes en slags prædikestol — alt var gjort med den tanke at lave mere rum.

Paa den gamle alttertable hang et stort udskaaret billede af Kristus paa korset og nedunder Kristusfiguren stod apostelen Johannes og Jesu moder. Jeg var for ung til at forstaa om disse udskaarne figurer var kunstarbejde eller ei, men da jeg traf Gislef Bakkene i Zowa, spurgte jeg ham om han mente de var kunstarbejder, og han sa ja. Gislef var den snedker, som sammen med Ole Johnsen Lurndal rev ned og ombbyggede hele kirkens indre. Endog gulbet blev oprevet, og det var den eneste reparation, som burde blevet gjort. Jeg erindrer at der var vide aabninger imellem bræderne. Men der sparedes ingenting derinde. Endog forsiringen og tavler (billeder af himmerig og helvede) blev udtagne, og modellen af en kirke, som var bygget paa en bjælle, forsvandt.

Det blev mig fortalt, og det saa jaaledes ud, at hval var ikke benyttet paa en eneste ting af al den gamle indredning, men at det var bilehugget (tæljat) og siden stavet med dragkniv. Naar jeg betragtede det gamle arbejde, tænkte jeg mig, at hvalen var et ukjendt redskab paa den tid kirken blev bygget. Saa vidt jeg erindrer fandtes der ikke en jernnagle, hverken i bærebjælker, styrkeknæer eller i stolper, som gjorde kirkens binde- og bærebærf, men istedet var der trænagler.

Da gulbet var oprevet, fortalte Gislef, var jorden overalt under gulbet besaaet og dækket af utallige tillavede ting, i de mest forskjellige former og stikfælsjer, og af alle kjendte materialier — i tui, træ, skind, kul, ben, kridt, glas og metal. Figurerne var rent ubeskriveligt mange, men dukker var de mest almindelige skabninger. Gislef mente forvist at alt var tillavet i enfoldig overtro, som tryllesager til beskyttelse imod sygdomme, uslykker, død og froldom. Jeg bemærkede, at det havde

været interesjant at ha opbevaret en del af de rareste stikfælsjer. Han svarede, at han saa deri bare Satans værk i mennekket, og han grov en dyb grav og rev alt deri og dækkede useligheden med flere fod jord.

Jeg spurgte ham, om han ikke fandt nogen indristning af navn paa bygmesteren af kirken og aarstal, da den blev bygget. Han svarede, at i spalten, paa væggen, nær naglerne i gulbet, staar navnet paa bygmesteren, mener jeg, sa han, og jeg tror, hans navn var Thord, og at han laa der begravet, det er ganske vist. „Paa væggen ikke langt fra den store dør var et tal med to (af tiden) fordærvede siffre, som blev aldeles ødelagt ved vort arbejde, men baade jeg og Ole Lurndal troede begge, at tallet var 1157,“ sa han.

Bygdesagn fortæller at folk langveis fra kom til gamlekirken „Gudrid“ at blive løst fra synd og sorg og at helbredes fra onde sygdomme. Mange fortællinger berettes om brudepar som med stadselige brudesaerder kom fra langt bortliggende bygder, for at vies og velsignes i den lille, berømte, hellige kirke.

Navn paa gamle tomter og veisfjel, og mangt andet i bygden og bygdens omegn og udmarker, synes at bekræfte sandheden af disse fortællinger. Til eksempel: straks man kom op i Reinliis aas ovenfor bygden var der en gammel tomt, og stetten omkring kaldtes Brøløpsbrøtin. Om denne tomt fortalte de gamle mig, at i gamle dage stod der et stort hus, som de kaldte Brøløpskaalin. I denne overnattede almindelig de reisende brudesaerder før de begav sig paa deres ofte lange hjemreise, og derfor kaldtes den Brøløpsbrøtin. Og længere oppe i aasen løber en bæf, som bærer navnet Guldringbækken; denne fik navnet deraf at en brud fra Solemyr fastede sin forlovelsesring deri.

Sagnet har meget at fortælle om denne brud og hendes

følge. Sun var en stolt og høijndet Baldris jente, som ansaa det for sin ufravigelige pligt i alt at være sin fader ihdig. Sun elskede i sit stille sind en mand under sin stand, men faderen erkjendte ikke denne, og udsaa for hende en anden, en rig og uanselig, men høibyrdig, mand. Sun adlød sin fader i sitiv tausshed, og et langt brudfølge fulgte med hende til Reinli kirke. Sagnet ved, at alle heste i denne brudfærd var ringsfoede. Den storjindede kvinde stod brud i kold og taus lydighed, og hun og hendes følge drog paa hjemveien erterat de brugelige festligheder ved slige anledninger var tilende. Da følget naaede bæcken, som nu kaldes Guldringbæcken, steg alle af for at hvile og piise. Bruden sad taus iblandt de andre, og uden at sige et ord tog hun den tykke guldring, som i kirken blev sat paa hendes finger, og kastede den bort i den strømmende bæk, og saaledes fik denne bæk sit navn, og det væsentlige i sagnet er vist ganske sandt, da Reinlis kirke var sikkert i den tid, imellem 700 og 800 aar siden, de kristnes kirke, for alle kristne folk i Nurdal, det er søndre Baldris, og maasse en stor del af nordre Land.

En gammel kvinde, som var født paa Vøn og tilhørte en af de ældste slægter i bygden, fortalte mig mange sagn, som familier havde bevaret ved fortælling fra forældre til børn, og hun forsikrede mig, at de var sande. Om disse bryllupsfærder sa hun, at de førte med sig i kløvrei, paa hesteryg, store forraad af mad og drikke; og at baade paa Vøn og Høve var der store skaaler, det er bygninger, som var opførte at huse slige langt-fra komne bryllupsfolk, og tillige andre fremmede, som kom til kirken for syndebød og sygdomme osv. Paa gaarden Høve, sa hun, var det gamle hov eller offersted i bygden, og i Fremgaarden, ganske nær den nu staaende stuebygning, var der tingsted. Trond Skindrud fortalte mig, at i hans ungdom stod der endnu igjen nogle af tingstenene som havde staaet i ring som grænder og tillige som sæder omkring tingvolden.

Da jeg endel aar tilbage besøgte min fødebygd, samtalte jeg med Nils Østegaarden, som er født paa Fremgaarden, og han troede sagnet om det gamle Tingsted var sandt. Han havde fundet paa de gamle Fremgaardstomter mange gamle sager i jorden, baade af jern og ben. Jeg spurgte ham, om han havde bevaret disse ting, og dertil svarer han, at han havde gjemt paa dem en tid, men saa blev de forglemte og kom bort.

Medens jeg var i besøg i fødebygden gif jeg ofte ind i og omkring den ærbørdige gamle kirke, og blandt andet nedskrev jeg et rim om kirken, som jeg maasse engang vil bede „Sambands“ redaktion at lade trykke. Øvergang jeg var inde i kirken kom Namund Vinjes vers om nedrivningen af en gammel kirke mig saart i tankerne. Det første vers lyder saaledes:

„I otte hundred aar jeg stod
og trodsed tidens elv.
Den brødes mod min stærke fod
og smilte ad sig selv.
Nu dværge mig skal hamre ned;
ja saadan gaar det til,
Hvad storhed lader smukt i fred
blir smaalighedens spil.“

Reinlis yngre befolkning blev endel aar tilbage opmærksom paa den skjændige uagjerning, som var øvet i kirken og foretog en usuldkommen restaurering; men til mig, der ofte som barn havde gaaet i hver frog af kirken og endog talt de gamle glasruder i væggen, vilde den nye restauration ikke tiltale eller tilfredsstillende. Jeg vil oprigtigt erkjende, jeg led i sind og tanker hver gang jeg saa det usuldkomme forsyg paa gjenopretning. Det gamle klokkehus, stupulen, som vi kaldte den, var ogsaa nedrevet og en anden bygget over porten i muren. Muren omkring kirkegaarden, især paa den søndre side, var nedrasjet og

næsten jevn med gravene, og den hele gravplads var utænkelig liden. Da jeg stod der og tænkte over, at her ligger støvet af alle folk som har boet i Reinli i de sidste 700 aar, da sa jeg til mig selv disse ord. Jeg forestillede mig en begravelses-scene paa kirkegården saaledes:

En grav er aaben, en kiste sænkes,
Støvets dele til jorden skjænktes —
De gamle klokker jagte spille,
Kisten dækkes, alt er stille,
Jorden jævnet, og herunder
Trang og hjælp tilsammen blunder.
Her i slægtens støv og graad —
— Sellig grund af taarer vaad!

Nye bilæte af folkelive i Baldres.
(Hallvard Bergh.)

„Seie for lif du er mor di, gjenta mi,“ sa ho gamle Sigrid i Sagen til ei gjente i Liagar'o i Bang i Baldres.

„Er egkje lif ho far daa?“ spurde gjenta.

„Nei, det er du slett inkje, gjenta mi,“ svara gamla. „Han var siu, han, fyrr han let det vekse paa seg, detta stugge skjegge,“ svara ho Sigrid. — Daa hadde ho faatt gjebe alle tri eit starbord; ingen var siu.

Ein gong kom ho inn paa ein gard paa Bennis. Der var det ein skomafargut som tok til aa sita skravle og skreppa taa seg for godt eit gifte han var, og for stor gard han hadde. Ho gamle Sigrid sat ihdde paa han ei rid og ol sinne, og so svara ho:

„Naja, guten min, lagar du deg skiffeleg, so kan det hende du faar kyrkjegard.“

Guten tagna tvert.

Ein gong kom ho inn paa ein stol. Der vilde kona gjeva henne mat, og auste rjome paa eit stykke av ein brødleiv. Ho Sigrid tykte ho jekk for tunn rjome.

„Uff daa! Eg reitner ned mjølki mi!“ ropte ho. „Kost er det — har de kje hund her?“

Det var ei fjerding i Bang. Ho var nyst heim att komi taa stølen og heldt paa sante dotter si alt smøre og den andre drotten ho hadde drage um jumaren. Dotteri skrepte og sa det var baade mykje og fin drott. Ho Sigrod sat og hørde paa detta, for ho var der i legd. Og rett som det var hogde ho fram i tala og sa so kvast og kringt:

„Naja, gjenta min, har du mykje, so jau menn har du vel bruk for det, so du kan faa felt det og betalt paa gjøld di.“

Ein gong kom ho paa ein gard der ho inkje likte stelle aat fjerdingi.

„Naja,“ sa ho Sigrid, „der det ingi fjerding er, der er det ingen styrna, og der det ingi fjerding er, der skulde ingen vera.“

Ein gong sat ho fortalte kofs mannen hennar hadde dengt ho og fare ille me hen.

„Du gret vel og bad daa du slapp upp att?“ sa han Torris V. Leine ved henne.

„Gret og bad, gret og bad, gret og bad!“ svara ho Sigrid so kvast som ein rakemiv. „Nei, daa lugga eg, og slo, og beit, og spente det meste eg var god til.“

„Eg er kje svolti no,“ sa ho til ei kone i Sæns-garø. „Eg er kje svolti. Men stell til ein liten klining aat meg — so pass som eit halvt brø, eller noko.“

* * *

Paa ein gard i Wang var det 8 spelande fine gjentur. Og gutarne hadde ein fers hug til aa vilja gaa og dra seg der desse gjenturne var, allvissje um kveldarne. Gamle papa var so tintrande fint paa desse som kom og urodde heile huset. Han treiv jamt skone fine, som stod frama fengi hans, og kasta dei etter friarne. Og raakte han dei i hovu, daa log han aller best.

Men ein morgon han stod upp, daa var skone burte. Han meinte dei skulde vera burtved fengerne aat gjenturne. Men nei, dei var kje der. Alle dei 8 vene døtrarne hans traaleitte etter skorne aat papa. Men burte var dei, og burte vart dei ogso.

Eit aar etter stod han ein jolefta i skaalen og hogde ved. Han vart ibeit til ein god bleig og leitte uppunder take etter eit hardtre-stykke. Daa kom han til aa rive ned ein sjøla-stubbe. Og der kom skone dettande beint ned i hovu hans.

No er dei 8 spelande vene døtrarne hans gifte. Og gamle papa har jamt moro av aa sita fortelje slike løglege rispur som denne her.

* * *

Med han var ein sprettin ungkar, skulde han og ein granne-gut vaka over ein arrestant som sat hja lensmannen i Kvam.

Um kvelden tok dei til aa svallast ved um det, at det vøre morosamare aa jeta nord i Wangsgjeld etter gjento. Og dei spurde arrestanten um han vilde lata vera aa røme, med dei var burte.

„Nei det kan de vera tryggje for. Eg skal kje røme. Gakk de, og legg dikka hjaa gjento. Men de lyt koma att lite vetta

fyr han Jon staar upp; og de veit han er ein morgon-fugl,“ hværa arrestanten.

Bektararne sette nordi bygdi etter gjentorne, raakte godt paa det, og kom kje att fyrr ved det leite daa lensmannen var ventande aat arresthuse.

„Gutte tutte tu! Arrestanten var burte! Han hadde rømt um natti!

„Bar det kje fælt til fuling daa!“ Dei vart so heite i hvæfarne at det gløste av dei, og sveitten slagga.

„Bar det kje fælt til fuling daa! Han gab ofs handi paa det at han kje skulde røme! Hadde me han her, so skulde me dengje han, so han kje skulde fye etter meir fyrste venda!“ sa dei og knytte nevarne. „Hadde me han her!“

Der var lensmannen ute paa tune! No kom han! Nei, han gjekk sannelig inn att! Han meinte alt var rett. Han trudde bektararne hadde vakt um natti. Sa dei hadde alltid vakt, men infje over den — den — den — det trolse av ein arrestant!

Sa kva i heilende verdi skulde dei no gjera daa? Skulde dei gaa inn til lensmannen og fortelja at fuglen var sløgin? Sa dei laut vel det, men det var likast aa vente, til han hadde bisfa, og saat seg vel mat.

Labsørde var dei no, og inn-sinte baade paa seg sjølve og arrestanten. Hadde dei han her, aa jeie jeie for dei skulde dengje hono! Sa hadde dei han her!

Daa tok det til aa spenne og ramle og stratte-læje nedi ei stor kiste som stod burtved veggjen. Dei letta paa lofe. Der laag arrestanten. Han hadde berre vilja stræme dei litebetta. Dei knytte nevarne og gaub paa han. Sogg skulde hon no faa.

— Daa kom lensmannen!

„Det var berre spøke vaart. Me vilde berre kjenne kren som er sterkast,“ sa ein og letst vera reint smørblid og segin og stor-sæl.

„Da det stend intje skrive i nokor lovbof at me kje kan ipøfje,“ svara lensmannen og gjekk att, for alt var, som det skulde vera.

Daa vart dei høgt vener og vel forlikte. Arrestanten fekk ein dram hjaa dei, og laut eta jeg stappande mett av ništa deiris.

Noar enden er god er alt godt, tykte dei, men dei var kje huga til aa gjera den reisa upp att.

Fra den nyere norske Skjølitteratur.

Der har herover, og jeg tror delvis med rette, af og til lydt skarpe udtalelser om den nyere norske skjølitteratur. Ulyk-ken er imidlertid, at alt er blit skaaret over en kam, saa vistnok kun altfor mange har lat sig forlede til at forsmaa ogjaa det virkelig gode og sunde, som selv de sidste par aartier dog ogjaa har havt at byde paa. Og saa fattige som vi norsk-amerikanere selv er paa dette omraade, kan en sliq fremgangsmaade selvsagt kun være til skade for vor egen aandelige udvikling.

For min del har jeg ikke stort tilovers for visse produkter, der kun altfor paatagelig bunder i den frasse Zolaste naturalisme og de skrækkelige Hans Jægerske forvildelser. Da jeg kan ikke frigjøre mig fra en sterk følelse af, at netop enkelte af de mest opfrydte talenter har faaet sin umiskjendelig store begavelse sørgelig udfjærnt og forkvælet, saa de uden at bluesboltrer sig i en betændt, lavstammet erotisk atmosfære, hvorfra netop de sidder af mennesket der skiller det fra dyrene ofte glimrer ved sin næsten fuldstændige fraværelse — alt naturligtvis under det smukke paasfud, at den sande kunst adler det hele, og ud fra en vistnok oprigtig, men ikke derfor mindre umoden og samfundsfskadelig opfatning af religion og moral, af verdensudviklingen og tilværelsens dybeste gaader.

De har disse herrer ingen ærbødighed for de gamle guder, og det har heller ikke lykkedes dem at komme i noget frugtbart forhold til de nye værdier, som fremfædne aander har skabt i deres sted, til evolutionslæren, den ny antropologi eller læren om mennesket, den ny samfundslære og den ny etik. De er isteden, saa synes det, blit hængende i den utaaeligste misforståelse af en forskruet tyskernes spekulationer over en kommende højere menneskeart, der forsaabidt der fandtes spor af mening i den, just var bygget paa den af dem foragtede udbillingslære, og aldeles ikke tilfigtet at være et skalkessjul for den taabelige selvforøgelse og freidige egoisme, der har præget en række af de herostratistiske helte, som retningen har frembragt i literaturren omkring i landene.

Dog skylden for disse usmagelige forvildelser er kanske ikke jaameget at tillægge disse forfattere selv som den uvidende, principløse, uvæderheftige kritik, der har lejet gemtlig med deres feil og knapt engang sat fingeren paa de værste udmalinger i høger som Kincks „Fru Annh Borse“ eller Samfuns „Pan,“ „Benoni“ og „Rosa,“ for ikke at nævne hans næstsidste uværdige produkt, hvis eneste berettigelse til Kristianiaintelligensens bifald kun kan være at søge i de hjerteraa udsald mod den norske bondestand og det norske maalstræv, bag hvis fane dog — hvor meget man end kan være uenig i dets maal og midler — jifkerlig lykker sig en god del af landets sundeste og mest fædrelandsfjndede ungdom.

Vistnok har der ogsaa høvet sig enkelte modige og myndige røster mod disse æsthetiske forvildelser, saaledes Chr. Collin og Theodor Caspari. Men de synes ikke at have faaet tag i det publikum, der dominerer opiniionen, og efter hvis smag da selvsagt pressen i det hele retter sig. Og den omstændighed at ogjaa en og anden geistlig som Pastor Klavenæs iblandt har raabt et varsko, synes kun at ha gitt tøilesløsheden ny vind i seilet.

Smidlertid vilde det som sagt være ganske uretfærdigt at skjære alt over en kam. De bøger, der absolut intet krav har paa at findes i anstændige hjem, hvor man har den oppøksende slægts aandelige og legemlige vel for øie, er dog i det hele i afgjort mindretal, og forfattere som Arne Garborg (i hans senere aar), Jacob V. Bull, Peter Egge, Alvide Brød, Jens Lvedt, Bette Wislie, Hans Seland, Wilhelm Krag, Hans Klarud, Bernt Lie, Johan Bojer, Nini Anker, Selene Dickmar (pseud. for Hanna Butenschøn), Gabriel Scott og Olaf Vennecke, har gang paa gang i de senere aar udsendt bøger, hvis tone er enslig, og som vidner om dyb samfølelse og medlidenhed med den kjæmpende menneskehed, om ærlige forsøg paa vederbøstlig karaktertegnning og modig vilje til at være med paa løsningen af livets mangehaande gaader.

Det er om en af disse forfattere jeg gjerne vilde sige nogle ord idag, netop fordi han synes at betegne et endelig og afgjort brud ikke mindst med det Hans Jægerste væsen.

Gabriel Scott saa dagens lys i 1874 i Leith, Skotland, hvor hans far var sjømandsprest. Han gjennemgik Skiensfjordens tekniske skole og udgav i 1896 skitsesamlingen „Vester i Fjærene“ med friske skildringer fra det jag- og fiskerliv, som er hans kjæreste hjem. Først i 1901 slog han dog egentlig igjennem med „Sagtjournalen“, hvor han fremtræder som en lyrisk fortæller af rang. I 1903 kom saa digtsamlingen „Siv“ og „Far sjøl i stua“, hvilke sidste en anmeldelse i „Landsbladet“ fremhævede som et mønster paa god fortællekunst, en ypperlig bog, der passer for alle aldere, men særlig for unge gutter og piger. Lidt senere kom saa den ligeledes vel modtagne julefortælling „Tante Pose“ og endelig i 1905 en større roman „Camille Dyring.“

Den sidste er en nænsom, sin skildring af en moderløs ung pige, der vokser op paa en landjens prestegaard, henviser til om-

gang med sin tause, sørgende far, en gammel, snil, men noksaa ubegavet bedstemor, og — for nogle aars vedkommende — en streng, forstaaelsesløs pædagog af en tante, der truer med ganske at forkvakle hende med sine snorrete principer. Af natur et drømmende, indesluttet væsen har hun ikke kraft og evne til selv at modstaa omgivelsernes tryk, men reddes heldigvis itide ved sin floge, robuste onkels mellemkomst.

Emnet hører ikke til dem, som det er let at behandle paa en spændende og fængslende maade, naar man som denne forfatter forjmaar at benytte de forslidte, grovformede effekter, som Kjærlighedens natstid til enhver tid kan byde paa. Og bogen hører alt ialt neppe til Gabriel Scotts bedste, eller rettere, interessanteste. Men den unge, svaie, prægtige Camilla Dyring er dog en stikkelse, som man glæder sig over at have stiftet bekjendtskab med. Og naar hun efter sin gode fars død sammen med gamle bedstemor forlader sin stille prestegaard og staar ved rælingen træet og brudt i sukende andren, om livet nu skulde begynde eller om det allerede var forbi, sender vi uvilkaarligt et varmt ønske med hende paa veien, om at det bedste endnu maa staa tilbage. Og hvis denne lunefulde tilbørelse ikke tar for haardt paa forfatteren i mellemtiden, tør der nok komme en fortsættelse, som holder os skadesløs.

„Der kom engang tre unge piger langs veien. De hadde været til fest langt borte, de hadde hvite kjoler og blomster i haaret. Den ene var brun, den anden var blond — den tredje, hun danset foran i tussørket. Da sløi et stjernesud henover stetten.

— Na se, sa hun som danset — se stjernen, som slyr der borte!

De stod dørgende stille alle tre.

Nu sluffet den, sa den brune. — Ja, nu sluffet den, sa den blonde. — Ja, sa hun, som danset — men jeg ønsket mig noget, jeg!

Da slog den brune øiet ned og lette med spidsen af scoen i græsset, men den blonde saa op, og hendes mund var saa fin, og hendes stemme var saa bløt:

„Det gjorde jeg ogsaa.“

Saaledes begynder historien om „De tre Lindetræer“ (1907). Baade den brune og den blonde og hun, som danset foran i tuskørket over den vældige slette udenfor den gamle afglemte (vistnok tyffe) smaaby, holder af den samme sterke unge brune mekaniker, som de er vokset op sammen med, og han, ja han forstaar og holder af dem alle. Og lige før kornskurfeften, da han som den udseede konge vilde bli nødt til at vælge sin dronning, da stanjer han op foran et problem, der tar magten fra ham. Ikke ved han, hvem han holder mest af, og ikke nænner han at gjøre de to ulykkelige som han i tilfælde maatte slaa brag paa. Saa hugger han knuden over ved at svømme for langt ud i den rislende elv og søge løsningen i døden.

„Det var længe siden. Den blonde var ikke mere blond, den brune var ikke mere brun, og hun, som danset, sat stille i haven fra morgen til kveld og lyttet til vinden. De var alle tre flyttet sammen — de bodde i det store hus på lindene.

Gys, sa Maria iblandt og løftet fingeren — nu fusser det igjen saa forunderligt i træerne!

Det er bare vinden, mente Trude.

Nei, kunde Elisabeth si — det er ikke vinden, det er Didrik, som visser til os i løbet!“

Man er her milevidt borte fra den gamle naturalisme med sin kamp for reformer af et mølædt samfund, der gjordes ansvarlig for alle menneskelivets slyggesider. Den yngre slægt har læst nogle ny blade i livets og naturens vanskelige bog, og lært at indse, at grunden til saamangen en blegnet tilværelse, saamangt et knækket haab desværre ofte er at søge dybere

end i en bagvendt samfundsordning. Formelen for menneskebørnernes lykke er ikke saa simpel og ligetil som de gamle samfundstørmere, en Zola, en Ibsen, en Bjørnson, en Skjelland, en Tolstoj ofte kan synes at have troet. Der skal noget mere til end en torpedo under samfundsarken. Lykkens barmeste og rigeste kilde sprudler indeni os, og en vakker dag kan den ligge der tør og fattig trods al hydrobeivæere. Vi er, hvad Ibsen saa stærkt fremhævede i sine sidste verker, visselig i høj grad underlagt forvandlingens lov, og selv naar en af grundbetingelserne for sand menneskelykke er tilstede, den at to hjerter mødes i fuld gjensidig sympati og forstaaelse, har man ingen garanti for tilstandens varighed.

Det maa vistnok, forat holde os til nærværende fortælling, indrømmes at problemet her er stillet noget usedvanligt. At den ene eftertragtes af mange hører vistnok til de mest dagligdagse foreteelser, men at denne ene paa sin side ikke ved, hvem han helst vilde vælge eller er saa fintfølende og nænsom, at han ikke tør baage, det har man noget vanskeligere for at sætte sig ind i. Men det skal siges til forfatterens ære at han i „De tre Lindetræer“ har formaaet at kaste et eventyrets halvllys over det hele, der bringer os til at holde af og tro paa den sære Didrik med det kvindebløde hjerte, saa han ikke blir hjemfalden til sentimentalitetens komik.

Ved siden af de fire hovedpersoner byder desuden bogen paa et galleri af veltrufne portrætter tegnede med samme barsomme haand i kroborten Gussel, den unge apoteker og ikke mindst den ulykkelig forelskede barber, hvis ærgjerrighed det var at bli en stor musikant. Den eiendommelige fortælling turde være Gabriel Scotts bedste til dato. Vi sidder efter læsningen igjen med en fin skjær tone, der varer og gjør godt som en sjældent vakker symfoni.

Sans næste bog, „Sollander-Zonas“, 1908, er en prægtig

guttefortælling, der slutter sig til den tidligere udgivne „Trip-trap, træsko“ og eventyret „Det flyvende bord.“

„Han var ikke nogen almindelig kar, Jonas Landholmen — slet ikke paa nogen maate. Naar han stod paa Laabebroen og bugget nogen ganger i hofsten, kunde han sende en sin spytstraale helt over til hønsehuset, det havde han ikke set nogen gjøre. . . . Men hans allerbedste kunst var nu den, at han kunde snakke hollandsk.“

Hans bedstefar, den gamle sjøulv, havde nemlig en gang i sin ungdom ligget fire maaneder i Amsterdam. Siden snakket han støvende hollandsk, saa tidt han bare kunde komme til. Og Jonas tog snart efter, saa det var en lyst. Men naar han kom i affekt vilde det jo helst slaa over paa norsk, og da lod bedstefar gjernest i sin hovmodighed som om han ikke forstod ham; hvilket gir anledning til mangt et fornøieligt optrin. Uhyre morsomt og fint fortalt er hans og bedstefars tur til byen, som sidstnævnte foregav, for at faa medicin for gigten: „A ryet min, icke glaab der er paa det sidste med mig.“ Sæmmeligheden er at bedstefars strube er bleven tør efter nogle maaneders totalafhold.

Den lille storstryder er egne norsk, og der er godt to i ham trods alt mundsveir. Scotts netop udfomne „Gutten i røiken,“ S. Afschehoug, 1910, bringer os en fortsættelse, som sikkert mange vil gribe kvitt efter.

Næste aar kom saa „Broder Vystig, en spillemands historie.“ Den omhandler vidunderbarnets triste saga. Broder Vystig, eller Johannes, har faat i arv sin slægts musikalske anlæg, men desværre ogsaa dens hang til drømmerier og dens urolige uafhængighedstrang. Han sendes til Berlin og gjør en stund udmerkede fremstredt, men støder saa til alt uheld paa en feteret sangerinde, der narrer ham til ufærdig at slaa sølge paa en konserttournee. Snart viser det sig, at han ikke holder

maal, hvorpaa damen naturligvis lader ham i stikken. Saa gaar det nedover og nedover indtil han tilslut ender som omrejsende musikanter. — Dog hjemmet og de gode minder kalder, og efter en række oplevelser finder vi ham med fast ansættelse i et orkester i hovedstaden, ribbet for alle illusioner, men beredt til at gjøre bod, til at lide og forsjage.

Bogen holder efter min mening ikke maal med forfatterens bedste; men den er dog særdeles læseværdig, og alt i alt eier Gabriel Scott en række egenheder, der stiller ham høit over enkelte af de ganske anderledes opskrydte skribenter inden det efterklassiske norske fuld. Vi har grund til af ham at vente os det udmerkede.

Suul Dieferud.

Beretning om Amerikareisen i sekstiaarene.

Bet. G. S. Anderson.

En reise fra Norge til Amerika nu for tiden ansees mere som en lysttur end noget andet. Men forholdene var nok en del anderledes om vi gaar tilbage en 40 til 50 aar. Lidt mindre penge tog det vel, men tar man i betragtning af den proviant man maatte forsyne sig med og den lange tid, som maatte tilbringes baade paa land og hav, imod nu, saa blev reisen kostbar nok. Ved siden af det øvrige opregnede maatte man ta med sig det meste man kunde af taalmodighed.

Saaledes var det at en hel mængde i april 1867 forlod sine fødebygder i Valdres, for over Fillefjeld og Lærdalsøren at komme til Bergen, hvor flere seilskibe var bestilte til at befordre emigranter over til Amerika. I almindelighed tog det 4 eller 5 dage at naa Lærdalsøren; thi reiste man hjemmefra med flæder, maatte der paa Borgund byttes om til hjulredskaber ned til Sognefjorden. Og da paa den tid efterspørgslen

var større end forhningen af vogne og fjærrer, kunde det for-
sinke reisen noget.

Da vi kom paa Lærdalsløren saa det noget broget ud, thi
Baldriser og Hallinger havde haft en skjermbydel med Lær-
dølser, men sjønt disse dengang havde truffet korteste straa, saa
nogle af dem havde faat skamlig juling, blev det ikke noget af
arrestering, som der var tale om, men emigranterne tillodes at
reise uantastet.

Ankomte til Bergen med dampskibet Framnes, kom en del
af os ombord paa skibet Nordkap. Efter 8 dages venten blev
skibet færdig til reisen den 24de april, onsdag efter paaske. Vi
var 349 personer, der med undtagelse af nogle Hallinger og
nogle andre var fra Baldris: fra Bang, vestre og østre Slidre,
samt de tre nordre annekser af nordre Mirdal, Skrautvaal,
Svenæs og Ulnes. Jeg tror knapt nogen skute har bragt flere
Baldriser over blaamyren nogensinde, hverken før eller siden.
En ung Halling døde ombord paa Nordkap efter at vi havde
været tilhavs omtrent halvanden uge.

Reisen foregik som paa seilskibe flest i de dage, med storm,
stille, modvind; dans og moro ved siden af det daglige madstel-
let, nemlig at koge og æde var dagsordenen. Endelig, efter
næsten 7 ugers seiling, anfrede vi i Quebees havn pinjedags
nat. Torsdag næst efter kom vi iland, og lørdag, samme uge,
sendtes vi vestover paa jernbane til Port Sarnia, hvor vi an-
kom natten efter mandag. Tirsdag blev vi bragt over elven til
Port Huron. Efter at ha betalt vore afgifter til Uncle Sam,
derjom vi havde med os forbudne varer, blev vi her om kvelden
stuvede sammen paa mellemdækket af skruedamperen Sun, som
torsdags nat landsatte en hel del af os paa den gamle pier
ved Manitowoc. Vi, som tog af her, havde ialfald for det
første naaet vor reises maal, men havde da tilbragt mellem
10 og 11 uger paa reisen, som nu kan klares paa omtrent saa-
mange dage.

Af dem, som fulgtes ad paa ovennævnte Nordkap, kom
nogle aar senere følgende personer til at bosætte sig her i Door
county: Brødrene Peder, Amut og Losten Olsen Rudi (Biken).
Den sidste her i landet i 1866. Alle er døde for endel aar siden.
Saa var det brødrene Thor og Ole Halvorson d. æ. (Bakken),
men den første er flyttet bort og er nu i Rice Lake, Barron
county, Wis., og Ole er død. G. G. Anderson med familie,
samt svogeren Erik Nilson (Braaten); Amut Biste og broderen
Nils, som kom over i 1869, og senere er kommet de øvrige af
familien Biste ogsaa, hvoraf faderen Engebret Biste døde for
omtrent 11 aar siden. Ole Eliassen med familie fra Skraut-
vaal kom ogsaa hertil i førstningen det settledes her, og han
er nu godt og vel 80 aar, og kan se ned paa sit affom i tredie
led, sig selv fraregnet. Hans hustru døde nogle aar siden. Der
flyttede vistnok flere Baldriser herop i begyndelsen af 70-aarene,
men de kom med andre skibe og deres navne udelades her. Af
dem, som i de dage kom over fra Norge, er det antagelig ikke
mange igjen, enten de rejste med Nordkap eller andre skibe.

Algona, Wis., Dec. 1910.

Far, bedstefar og oldefar.

Gulbrand N. Flatbraaten døde den 5te november 1910 i
Bægnadalen, Baldris. Han var født paa Sørre Odden 14de
juli 1824 af forældrene Anders Anderson (veteran fra krigen
med Sverige fra 1808 til 1814) og Kari Torgrimsdatter
Skvernbraaten, Ræs, Madalen. Han blev altsaa over 86 aar
gammel. Han var vist den sidste gjenlevende af alle Baldris-
er, som var med i Slesvig-Holstein i 1848 og 1849. I fem
samfulde aar var han i kongens tjeneste. Var almindelig stor
af vækst, med meget godt dyre, frisk og stærk. Udruelig og
paapasselig var han, og fik ofte ros af sine overbefulde.

Da tiden om somrene gik til militærtjenesten og hans løn for tømmerkjøring for D. G. Waagaard var 4 skilling dagen, fra kl. 4 morgen til kl. 8 til 10 om kvelden, var det intet at lægge noget op af; og han havde ikke noget at sige af til midler, da han nytårsdag 1850 indgik i ægteskab med Anne Haraldsdatter Flatbraaten. Brylluppet stod paa Flatbraaten, hvor 5 kamerater fra Slesvig-Holstein var med, nemlig Gulbrand Storbraaten, Gulbrand Rustad, Halsten paa Moen, Hans i Gaia og Iver Muggedalen. Spillemandene var de vidt kjendte Arne Stensrud og Gulbrand Muggedalen fra Bøgnadalen.

To aar senere flyttede de til Sørre Tollefsrudengen og blev husmandsfolk under den mer end strenge bonde R. Piltingsrud. I frange kaar avlede de her 12 børn, 8 gutter og 4 piger. 1874 flyttede de fra Engen til Flatbraaten, hvor de bodde til sin død. De efterlader sig 11 børn og 40 børnebørn samt 5 børnebørns børn.

Børnene og deres efterkommere er først, Anders, gift med Siri Eriksdatter Bold, med 3 børn, musiklærer paa violin og bankbetjent Andrew Gilbertson, Anna og Clara. Dernæst Kristine, død i Norge, gift med Søren Johnson, skrædder, 8 børn, Ragnhild, Karoline, John, Gilbert, Osianna, Olava, Berthe, og Gunhild, opfostreret af bedstefar, og en flink og forstandig pige. Dernæst Harald, gift med Oline Eriksdatter Bold. Deres børn er Gustav Emil, kasserer paa Firs National Bank i Finlen, N. D., Albert, Theodor, Clara, Ida, Oliver, Halvdan og Joseph. Dernæst Anton, ugift. Saa dernæst forfatter af disse optegnelser, Gulbrand, gift med Thonetta Andersdatter Evingen fra Meeker county, Minn. Deres børn er Gilbert Adolph, Johan Arthur, Konrad, og Frithjof. Saa er der Andrias, ugift; saa Berthe, gift med banesformand Gustav Røskaas, ingen børn. Saa Knud, ugift. Dernæst Inger,

gift med Julius Bye, med ingen børn. Nils er gift med Gurine Andersdatter Evingen, og deres børn er Amanda, Emma, Sophie, Gustav, Olga, Adolph og Norris. Saa Kristoffer, gift med Kjersti Larsdatter Slytter, med børnene Amanda, Ida, Maria og en til af ukjendt navn. Dernæst er det Anne, gift med John Hanson fra Independence, Wis., hvis børn er Arthur, Ellis, Florence og Clarence. Alle bor i Steele county, N. Dak., undtagen Berthe og Kristoffer, som bor i Norge.

Gamle Gulbrand var en fredsommelig, snil, og ædruelig mand, hændig til at gjøre hvadsomhelst arbejde, og god til at læse, skrive og regne, og alt dette havde han lært sig selv, da i hans ungdoms dage var yderst lidet med skole. Streng, men retfærdig, var han i sin tugt, og stolt var han af sine mange kraftige sønner og døtre.

Efter at de fleste af børnene var komne til Amerika, var det især to, som ofred mest for at mindes og hjælpe sine forældre. Mangen glædelig julefæld har det været paa Flatbraaten, naar Amerikabrevet blev aabnet og 10-dollar sedlen kom til syne. Af de udvandrede børn har Harald besøgt de gamle en gang, og Gulbrand to gange, sidste gang nu forleden sommer 1910. Hvor kjært var det ikke at gjense og tale med den erfarne gamle mand! Side om side spadserede vi rundt jorden, og han saa og hørte som en ungdom i sin bedste alder. Han fortalte gamle oplevelser, deriblandt om et stort slagmaal, som 60 udvalgte norske soldater havde med omkring 300 tyske bryggerbende, hvor 7 personer blev dræbt. End ikke en af de norske fik saameget som en framme. I dette var han med, og det foregik i Saderslev, Slesvig-Holstein.

Sidste dag jeg var hos ham havde jeg ham til at maale paa sig en klædning jeg vilde give ham. I spørg sagde jeg, Vi er druge farer begge vi Gulbrands farerne. Ja, sagde han og rettede sig op, der har ikke været mange slige som du i bygda

her, jeg huffer dig nok. Na, du har mange spræke sønner, du far, ja jeg, to for eksempel Nils, har været stærk. Ja, svarte han, de var unge, frække gutter alle, da de reiste til Amerika.
Hinsley, N. Daf. Gilbert G. Engen.

Dymuntrende breve.

Indlagt find money order \$1.00 til subscriptionsfornyelse paa „Selsing“ — „Samband,“ if you please —. Ja, tak for bytte.

Dø æ nok noko greie kara likevæl dø der borti „mellem-vesten.“ Traat overvin alt! Nu har J altsaa stræva Selsing fram før presten o saat konfirmeret hende. Nu tør J altsaa sende hende ud til andre bygdelag. En kaut Baldrisjente har greit sig før borte blandt fremmede, saa haaber jeg nok „Samband“ gjør det ogsaa. . . . . Sammenslutningstanken er god. Mr. Sjørgens tolker mine anstuelser nok saa greit — og vil nu Dr. Johnson bli saa fornuftig bare at han ikke titter efter bakterier i alt han kommer i berørelse med og skrive Røkrudshistorier istedet, er jeg trygg paa „Samband“ vil saa helsa.

Tak. . . . . dø jævvø Valdrija derborte, som so ihærdigt ha itræva med denne fylkestanke „and made it a success.“ Der er nok tusinde hjertestrenge J har skrappa ruste taa, so dei no te te o saa att sit eie læte. Arven fraa henne mor, som vi holdt paa at sumle bort, tak mø no te o ta bære pas paa, o da ha mø mykji Valdrijs Sambands styrismænd at takke for.
Tak ska de ha!
G. G. Naberger.

Lakeview, Wash., Dec. 1910.

Et godt ord.

„Samband“ i dets nye form synes jeg meget godt om, og jeg skulde tro at alle dets læsere er af samme mening. Rigtig

et godt skridt med engang. Prisforskjellen paa Selsing og det nye „Samband“ maa være det vel værd, naar man betragter forskjellen paa dets størrelse, det vakre udstyr m. m. At Valdriser som nu er forenet i et lag nu kan faa høre fra hverandre hver maaned istedenfor hvert kvartal, burde være til alles glæde og tilfredsstillelse. Haaber at ret mange sambygdinger vil støtte og abonnere paa bladet og gjøre det fællesbaand dem imellem saa sterkt, at det sent og aldrig brister. Vil saa faa lov at ønske alle „Sambands“ læsere og dets ærede redaktør en glædelig jul og et velsignet nytår. Hjertelig tak for hyggeligt samvær i det aar, som svandt, og de bedste ønsker om lykke og fornyet fremgang i det kommende nye aar.

Kenneth, Winn.

G. N. Renne.

Udaf de sidste breve.

„Indlagt findes 50 cents til at betale for „Samband“ for en tid. Naar det lider ud i det nye aar og jeg finder ud, hvorledes det forholder sig med „Samband“ og dets bestyrelse, skal jeg sende mere.“

„Har bedste haab om, at det nye blad vil fylde sin opgave til alles tilfredsstillelse.“

„Jeg ser. . . . at det herefter skal bli maanedsskrift under navnet „Samband.“ Ja, dette er rigtigt, og jeg skulde ønske, at alle de, som før har betalt 50 cents aaret for at faa det kvartalsvis, nu ikke vægrer sig for at sende \$1.00 for at faa det til hver maaned 1 aar.“

„Samband“ modtaget. Ønsker det til lykke. Tror det er paa ret spor, for succes.“

„Jeg liker meget godt om vi kan faa 'Samband' til hver

maaned. . . . Skal prøve engang imellem at skrive lidt for vort 'Samband'."

"Lykønsker Dem med det nye skrift og haaber det blir en succes."

"Indlagt behag at finde P. O. order for \$1.00 til at betale „Samband.“ Jeg er glad over at se, at det nu kommer engang i hver maaned. Det kan ikke komme for ofte for mig. Jeg ønsker bestyreren og alle, som læser „Samband“ en glædelig jul og et godt nyttaar."

"Jeg har nu en tid staaet i gjæld til den ærede Valdris Helsing. Har ventet til jeg fik se, nu det blev gjort større. Det første hefte er modtaget, men svarer desværre ikke til forventningen. Indlagt behag at finde money order for \$2.75, som er min gjæld. „Samband“ er ogsaa herved opfagt."

Sedgwick, S. D.

C.—D.—

Ja, de er slige somme Denne mand skyldte fra sept. 1904. Til sept. 1910 blev det \$2.75. Han skylder endnu for „Helsing“ no. 31 og for „Samband“ no. 32. Vi har ventet — lagt ud penge, som han skyldte alle disse aar; og saa har vi koftet paa ham flere paamindelser, med porto. Nu er han saa snil at han betaler op til sept. tidstleden. Han er vel ikke saavidt behandret i regnekunsten, at han kan overslaa hvormeget han endnu staaer til rest med, nemlig for de to hefter siden september. Naturligvis er vi meget taknemmelige for den angivne forjendelse.

Vi haaber at flere af de ca. 200 andre, lignende, gode for-glemmelsesapparater, vi har liste over, vilde ta sig en paamin-delses raptus helt ned til sept. 1910, eller endog længere frem

Red.

Foreign Money
always on hand.

Both long distance
Telephones 744.

A. E. JOHNSON CO.

GEN'L NORTHWESTERN AGENTS

Scandinavian-American Line

FARM LANDS ON EASY TERMS

Drafts on all principal
banks in Europe.

14 WASH. AVE. SO.
(Near Nicollet)
MINNEAPOLIS, MINN.

Valdris Samband,

Valdrisernes bygdelaag, er det oprindelige og ældste af de 21 hidtil oprettede bygdelaag. For at bli medlem maa man være af Valdris æt eller være gift med en Valdris. Aarskontingenten er 25 cents, men for \$1.00 aaret faar man dette blad "Samband" og faar med det samme medlemsrettighed, dersom man er Valdris.

En af Valdris Sambands vigtigste opgaver er at samle oplysninger om indvandrede Valdriser fra de tidligste nybyggerdage indtil nu. En masse breve og optegnelser er allerede sikret; flere hundrede livssagaer, optegnet paa den biografiske blanket, er kommet ind; men dette er blot en begyndelse, og vort folk allevegne bedes om at ta sig af dette arbejde med kraft og alvor. Vi bør søge at faa materiale til en fuld og troværdig saga om Valdrisernes andel i nordmændenes virke herover.

Sambandets gamle medlemmer bør gjøre alt de kan for at faa med i foreningen saamange af sine sambygdinge som muligt, helst med abonnement paa den udvidede "Helsing" maanedsskriftet "Samband."

Valdris Sambands embedsmænd og styre:

A. A. Veblen, President, Stillwater, Minn.
Bendix Holdahl, Vice Pres., Roseau, Minn. *
A. M. Sundheim, Secretary, 3205 Park Ave., Minneapolis, Minn.
O. A. Hain, Minneapolis, Minn.
Harald Thorson, Elbow Lake, Minn.
M. A. Weblen, Minneapolis, Minn.

Vakkert Landsted falbydes.

Undertegnede har tilsalgs den vakreste farm i Washington County, Minnesota. Den ligger 2. mil fra Stillwater; en god mil fra den elektriske bane mellem St. Paul og Stillwater paa hvilken tog gaar hver halv time til tvillingbyerne.

Denne eiendom ligger i et af de vakreste og frugtbarreste strøg i Minnesota, ved en nydelig indsø. 121 acres, 59 dyrket, 6 acres frugthave. Naturlige og plantede lunde. Vaaningshuset er 56x40 fod, med 11 rummelige værelser og meget elegant anlagt. Varmeapparat. "Barn" 48x64 fod, moderne i alle henseender med vandstok, der er sikker mod frost. Stort drivhus, hønsehus og grisehus. Bygningerne har kostet mere end prisen paa hele eiendommen.

Dette er et udsøgt komfortabelt hjem til alle årstider, men er især tiltrækkende som sommerhjem for en familie, der ønsker at bo paa et sundt, naturskjønt sted, i et udmerket nabolag. Skolehus tværs over veien. Kirker, skoler, god marked o. s. v. i den nærliggende by Stillwater. Skriv til undertegnede, eller kom til St. Paul og vær med ud og bese eiendommen
Pris \$11,000.00.

A. Stolpestad
406 Pioner Press Bldg.,
ST. PAUL, MINN.

Forretning i Land
og Byeieendomme.
Laan og
Brandassurance.

DR. BIORNSTADS KLINIK

Hulet Block, 7th og Hennepin, Minneapolis.

4de Etage (indgang paa 7th St So.)

Moderne, videnskabelige Behandlingsmetoder. Specialitet:

Sygdomme, der ikke kan helbredes med mediciner alene, langvarige kroniske sygdomme, gigt, nervesvækkelse, mavesygdomme, forstoppelse, lungesygdomme og asthma, katarh, kvinde- og hudsygdomme, kræft, nervegigt, goitre, lamhed osv.

BEHANDLINGSMETHODER:

Alle mulige slags bade, Nauhem bade, søvands-bade, soda-vands bade, naale-, styrte- og sidde-bade, elektriske lysbade, elektriske vandbade, medicinsse bade. — Sygegymnastik, "Swedish Movement Cure", videnskabelig massage, elektrisk massage og elektrisk gymnastik. medicinsk elektricitet af alle slags statiske behandlinger, galvanisme og faradisme. — X ray undersøgelser, X-ray billeder og X-ray behandling af kræft, lupus og andre hudsygdomme. — Dampbade, det elektriske tæppe, bagnings-behandlinger, "lyskuren", Finsen behandling; Minins lysbehandling, blaa lys bade. — Lungegymnastik og inhalations-behandling i brystsygdomme.

Gradnære assistenter af begge køn. Speciel afdeling for damer.

Syge og nedbrudte landsmænd, der har mistet troen paa patentmediciner og gammeldags doktorbehandling bør besøge eller tilskrive **Dr. G. Biornstad, M. D.**, forklare sygdommen og forlange fri, illustreret bog om Klinikken samt vidnesbyrd fra fremragende skandinaver.

Komplet

Udvalg

af Musik og Instrumenter. En fuldstændig Samling af ÆGTE GAMLE VIOLINER. Videnskabelig Reparering og Omarbejdning af Violiner en Specialitet.

H. P. BLAKKESTAD, 619 FIRST AVE. S. (2den Etage)
Minneapolis, Minn.

Luth Jaeger,

535 Temple Court, - - Minneapolis, Minn.

Offers his services in the matter of selling
and buying Minneapolis and suburban

Real Estate and Northwestern Farm Lands

Write to him.

Lutheran Publishing House

Norwegian Books. Bibles in the Norwegian, English
and Swedish language.

DECORAH, IOWA

MINNEAPOLIS, MINN.

Standing Rock Homestead

i Syd Dakota nær byer og jernbaner. Hundreder af
hjem søgere har taget land siden det blev aabnet for
"settlement". Hundreder af bedste homesteads aabne for
"filing" netop nu; og hvis I vil ha billige og gode hjem,
saa kom nu. Den sidste anledning til at faa af Vestens
gode hjemsteder. Vi er paalidelige og garanterer til-
fredsstillelse. Vent ikke til imorgen, men skriv straks,

Serstock Land Co., 820. N. W. Bldg.
MINNEAPOLIS, MINN.

Bjørnstjerne Bjørnson SAMLEDE VÆRKER

helt fra Synnøve Solbakken til Naar den ny Vin blomstrer

MINDEUDGAVE

Om denne Mindeudgave vil det vel være nok at
gjøre opmærksom paa, at den efter al sansynlighed vil
bli et af de største, som nogensinde er set i Norden.

Den literære Redaktion forestaaes af Forfatteren
Carl Nærup, og Mindeudgaven blir den første sprog-
reviderede Udgave af Bjørnsons Værker, idet Professor
Molke Moe, efter de af Bjørnson selv før sin Død givne
bestemte Regler, vil tilse disses Gjennemførelse.

Den Mindeudgave, hvorpaa herved indbydes til
Subskription, indbefatter **alle Bjørnsons Værker**, hvis
sammenlagte bogladepris er omkring \$27 og udkommer
nu i **16 Hefter a 50c pr. hefte**, med Garanti mod Over-
skridelse. — Subskriptionen, der er bindende for hele
Værket, kan indbetales med \$2 ad Gangen i Forskud
for 4 hefter. Send til

The Free Church Book Concern, 322 CEDAR AVE.,
Minneapolis, Minn.